

Upravni organi na lokalnem nivoju 1945-1995

TATJANA ŠENK

Upravni organi: 1945-1963¹

Menjavi najvišjih oblastnih organov v letih od 1943 do 1945 je sledila menjava organov oblasti na vseh nivojih, izvršena v letu 1945. Z odlokom SNOS maja 1944² je nova oblast že določila narodnoosvobodilne odbore kot organe nove državne oblasti. S tem odlokom so nastali **krajevni** (po mestih so se imenovali **mestni**), **okrajni** in **okrožni narodnoosvobodilni odbori (NOO)**.

Dejansko so ti organi bili izvoljeni šele v letu 1945, ko je bilo to zaradi konca vojne možno. V času do volitev novih oblastnih organov so funkcijo oblastnih organov imeli odbori OF, torej politični organi. Na osnovi odloka o volitvah v krajevne in okrajne odbore so v poletnih mesecih povsod po Sloveniji izvolili nove organe oblasti (razen v Slovenskem primorju, kjer so volitve potekale od junija do novembra 1944, izvolili pa so 325 krajevnih, 21 okrajnih in 4 okrožne narodnoosvobodilne odbore³).

Izvolili so okrajne odbore (26 okrajev) in dva mestna odbora, ki sta imela pristojnost okraja: Maribor in Celje. Mestni narodnoosvobodilni odbor Ljubljana (MNOO Ljubljana) je bil izvoljen 29. julija 1945,⁴ imel je pristojnosti okrožja, in se je imenoval okrožno mesto Ljubljana. Istega dne je bil izvoljen tudi MNOO Maribor,⁵ volitve v okrajni NOO Celje - mesto pa so bile 5. avgusta 1945.⁶ Istočasno so v teh mestih izvolili tudi četrtne in krajevne ljudske odbore.

Izvolili so tudi mestne odbore ostalih mest, ki so imeli pristojnosti krajevnih odborov in so bili

del okraja, torej podrejeni okrajnemu odboru.⁷ Po drugih krajih so izvolili krajevne narodnoosvobodilne odbore. Območje krajevnega ljudskega odbora je praviloma obsegalo posamezno večjo vas ali več vasi skupaj. Z novo upravno-teritorialno razdelitvijo Slovenije je nastalo 1544 krajev.⁸

To stanje je uzakonil Zakon o upravni razdelitvi federalne Slovenije 8. septembra 1945, ki je določil 5 okrožij: okrožno mesto Ljubljana (razdeljeno na deset mestnih četrti) in celjsko, ljubljansko, mariborsko, novomeško okrožje, ki so bila razdeljena na okraje.⁹

V začetku leta 1946 so se narodni odbori preimenovali v ljudske odbore.¹⁰ S tem so dobili **okrožne**, **okrajne (OLO)**, **mestne (MLO)**, **krajevne (KLO)** in **četrtne ljudske odbore (CLO)**.

Najmanj časa so delovali četrtni in okrožni ljudski odbori - le do 1947.¹¹ Namesto četrtnih ljudskih odborov so v mestu Ljubljana ustanovili **rajonske ljudske odbore (RLO)**,¹² ki so bili ukinjeni 1952.

Leta 1952 so ukinili krajevne ljudske odbore, prav tako tiste mestne ljudske odbore, ki so imeli pristojnost krajevnega odbora. Od leta 1952 obstajajo le še trije mestni odbori v Ljubljani, Mariboru in Celju. Ljubljana je bila upravno razdeljena na ožje mestno območje in dve občini, rajoni pa so bili ukinjeni. Mestni ljudski odbor v Celju je bil ukinjen 1954, v Mariboru in Ljubljani pa 1955.

Okrajni ljudski odbori so bili ukinjeni najkasneje, šele leta 1965, tako da lahko rečemo, da so bili okrajni najbolj stabilen element teritorialne

¹ Uporabljena literatura: Jera Vodušek Starič, Organizacija ljudske oblasti v Sloveniji po letu 1945, Arhivsko gradivo v Sloveniji po osvoboditvi, Ljubljana 1978, str. 99-116; Vasilij Melik, Upravna razdelitev v Sloveniji po letu 1945, Arhivsko gradivo v Sloveniji po osvoboditvi, Ljubljana 1978, str. 96-97; Vodnik Zgodovinskega arhiva Ljubljana, Ljubljana 1992, str. 21-24; Vodnik po ljudih in zbirkah Zgodovinskega arhiva v Celju, 1985, str. 60, 45, 74, 129.

² Uradni list SNOS, št. 244.

³ Tone Ferenc, Razvoj ljudske oblasti v Slovenskem primorju 1941-1947, v Katalogu k razstavi Pokrajinskega arhiva Koper, str. 32.

⁴ Matjanka Dulenc, Razvoj ljudske oblasti v Ljubljani v prvem desetletju po osvoboditvi, Kronika, 1965, str. 34; Ljubljana je bila razdeljena na rajone in kvarte, že junija 1945 na četrti. Razdelitev na četrti je uzakonjena z Razglasom o odsegu in upravnih razdelitvi glavnega mesta Ljubljane v Uradnem listu SNOS in NVS, št. 29/45, dne 25. avgusta 1945.

⁵ Slavica Trušak, Razvoj mariborskih četrti v letu 1945 s poudarkom na upravnih spreminjavanjih in značilnostih prvih volitev, Arhivi 1996, str. 67.

⁶ Milko Mikula, Mestni ljudski odbor Celje 1945-1954, Inventarji 1, 1987, str. 4.

⁷ Janez Šmilovnik, Konceptija jugoslovanske občine, Ljubljana 1970, str. 114-115; "Isto ureditvi na podlagi SZLO iz leta 1946 so mesta lahko imela tri politične: v manjših mestih se je ustanovil krajevni ljudski odbor, v večjih mestih mestni ljudski odbor na stupnji okrajnega ljudskega odbora, v največjih mestih pa mestni ljudski odbor na stupnji okrajnega ljudskega odbora..." (SZLO pomeni Splošni zakon o ljudskih odborih).

⁸ Peter Černivec, Historično-politično-teritorialnega razvoja občine ljubljanskega demografskega rajona, Prikazi in študije, december 1972, št. 7-8, str. 16.

⁹ Uradni list SNOS in NVS, št. 33/45.

¹⁰ Jera Vodušek Starič, Politika in politični izrazoslovje ob koncu druge svetovne vojne, Celjski zbornik, 1994, str. 277. V članku je razložila, kako se sibuhravska beseda narodni prevaja v narodni in ne ljudski, kot bi bilo pravilno. Beseda narodni se ves čas vojne in neposredno po njej uporablja, rla bi s tem komunistično-partijski prikazali kot zaščitenika nacionalnih interesov. Leta 1946 pa je za iste pojme v rabi beseda ljudski: ljudski odbor, ljudska sodišča, ljudska skupščina...

¹¹ Uradni list LRS, št. 5/47.

¹² Uradni list LRS, št. 9/48.

razdelitve v tem obdobju.

Z letom 1952¹³ so začeli uvajati institucijo občine v sistem lokalnih teritorialnih enot, imele pa so še zelo majhne pristojnosti. Tega leta je nastalo 371 občin. V občinah so oblast prevzeli **Občinski ljudski odbori (OhL.O)**, v mestnih občinah (44 mestnih občin) pa **Ljudski odbori mestnih občin (LOMO)**. Odbori mestnih občin so obstajali le kratek čas, ukinjeni so bili leta 1955, ko je nastal enoten sistem občin. Postopoma so se pristojnosti in teritoriji občin povečevali, število občin pa manjšalo (leta 1962 je v Sloveniji 66 občin). Občinske ljudske odbore so ukinili leta 1963, ko so v ustavo SRS zapisali, da so nova predstavniška telesa skupščine. Prejšnji občinski ljudski odbori so se preimenovali v skupščine občin (SO).

Pristojnost in organizacija ljudskih odborov

Sistem ljudskih odborov, ki je nastal leta 1945 (leta 1945 se imenujejo narodnoosvobodilni odbori), je bil enoten sistem državnih organov od najnižje teritorialne enote, torej kraja, do najvišje, to je republike. Nova država je bila sestavljena iz samih ljudskih odborov na različnih stopnjah, ki so delovali po načelu nadrejenosti višjih organov nasproti nižjim. Ljudski odbori so bili državni organi, tesno povezano po vertikalni liniji in izrazito podrejeni centralnim državnim organom. Za to obdobje je torej značilen močno centraliziran državni aparat.¹⁴

Značilnost prvega povojnega desetletja je izredno hitro spreminjanje zakonodajne ureditve. Zakonske ureditve so se menjale na tri leta. Splošni zakoni o ljudskih odborih so bili sprejeti leta 1946, 1949 in 1952. Vzporedno s tem so se spreminjale upravnoteritorialne ureditve.¹⁵

Občinski ljudski odbori so nastali z Zakonom o občinskih ljudskih odborih leta 1952.¹⁶ Z zakonom o izvedbi nove ureditve občin in okrajev leta 1955 se je začel razvoj komunalnega sistema.¹⁷ Občina je postala **temeljna politično-teritorialna enota**. S tem se je unaknil prejšnji naziv upravnoteritorialne enote, nov izraz pa naj bi posebej poudaril novo politično vsebino občinske uprave.

Pristojnosti pa so se prenašale na občino postopoma, v začetku so prevzeli samo upravne naloge, kasneje tudi gospodarske in finančne. Okraj je postopoma odstopal svoje mesto občini. Občina je postajala prvostopenjski izvrševalec vseh zakonov in predpisov višjih državnih organov. Povečevanje nalog pa je zahtevalo tudi vse večjo teritorialno, gospodarsko in finančno podlago.

Okraji so z nastankom občin postopoma iz-

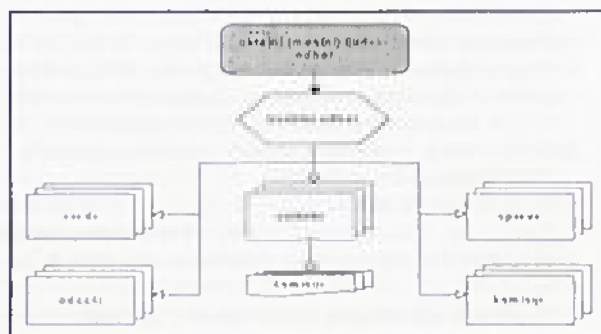
gubljali svoje pristojnosti, obdržali so še nadzorstveno nalogo do občin, obdržali številne naloge na področju šolstva, kulture, zdravstva, socialne, notranjih zadev, planiranja in tudi gospodarstva. Vendar se je njihovo število zmanjševalo, hkrati s tem pa so se prenašale njihove pristojnosti na občine in deloma na republiške organe.

Dokončni prenos pristojnosti se je izvršil leta 1965, ko so ukinili okraje. S tem so občine postale edini nosilci oblasti na nižjem nivoju.¹⁸

Ljubljana je imela pristojnosti okrožja do leta 1947, četrtni ljudski odbori pa so imeli pristojnost krajevnih odborov. Ko je 1947 Ljubljana dobila rajone, so rajonski ljudski odbori v letih od 1947-1952 imeli mešano pristojnost okrajnih in krajevnih ljudskih odborov. Ljubljana se je v tem času imenovala Glavno mesto Ljubljana in imela poseben položaj. Leta 1952 pa je dobila posebne pristojnosti mestnih občin. V Ljubljani je bil mestni ljudski odbor ukinjen 31. 8. 1955. Mesto so razdelili na devet občin.

Leta 1955 so mesta z uvedbo občin prenehala biti upravno politični pojem. S tem sta Ljubljana in Maribor izgubila svojo celovitost in enotno vodenje, saj sta bila razdeljena na več občin. Pristojnosti mestnega odbora pa so bile prenesene deloma na okrajni odbor, deloma pa na novo nastale občinske odbore. Mesto je bilo tako razbito na občine, možnost ustanovitve **mestnega sveta** pa po zakonu prepuščena statutu okraja. V Ljubljani in Mariboru so sicer ustanovili mestni svet, ki pa je bil v začetku bolj nekakšen posvetovalni in koordinacijski organ kot pa pravi oblastni in upravni organ. Pristojnosti mestnega sveta so bile omejene, kajti ni imel svojega upravnega aparata in je bil finančno odvisen od občin.¹⁹

Ljudski odbori so imeli **izvršilni odbor**, ki je bil izvršilni in upravni organ. V manjših krajevnih ljudskih odborih sta predstavljala izvršilni organ predsednik in tajnik ljudskega odbora.²⁰

Organizacijska shema Okrajnega (mestnega) ljudskega odbora 1946

¹³ Uradni list LRS, št. 11/52.

¹⁴ Podrobno o tem Janez Šnidovnik, n.d., str. 93-100.

¹⁵ Šnidovnik, n.d., str. 101-104.

¹⁶ Uradni list FLRJ, št. 22/52.

¹⁷ Uradni list LRS, št. 24/55.

¹⁸ Povzeto po Šnidovnik, n.d., str. 126-140.

¹⁹ Od plenuma in mestnega odbora OF do skupščin občin in mestne skupščine, v Ljubljana 1945-1970, 1970.

²⁰ Šnidovnik, n.d., str. 97, 98.

Za neposredno vodenje posameznih upravnih zadev so imeli ljudski odbori *oddelke* oziroma *odseke*, ki so jim načelovali člani izvršilnega odbora kot poverjeniki za posamezne upravne panoge. Poleg teh oddelkov so lahko ustanavljali razne komisije. Pri ljudskih odborih so se lahko ustanavljali posebni oddelki, ki so bili neposredno podrejeni ministrstvu.²¹

Za vodenje gospodarskih podjetij so v letu 1947 ustanavljali *direkcije*, ki so se leta 1948 preimenovala v *uprave*.

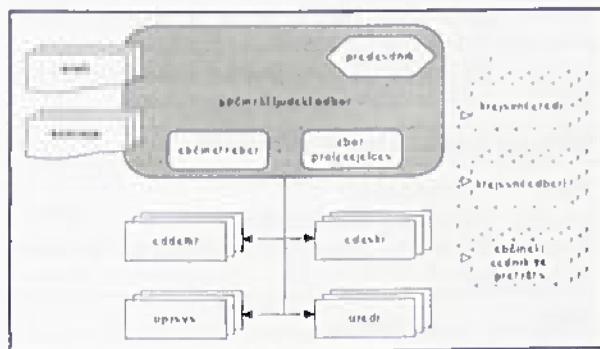
Za neposredno vodstvo posameznih upravnih dejavnosti so leta 1948, namesto dotedanjih oddelkov, organizirali *poverjeništa*.

Z zakonom o ljudskih odborih iz leta 1952 so v okrajne mestne ljudske odbore vpeljali *zbore proizvajalcev*, v občinske ljudske odbore pa niso bili uvedeni, ker so v tem času imeli premalo pristojnosti na gospodarskem področju. Zbore proizvajalcev so v občinske ljudske odbore uvedli leta 1955, ko so občinski odbori dobili večje pristojnosti.

Občinem so bili odpravljeni izvršilni odbori, namesto njih pa so ustanovili *svete ljudskih odborov* za opravljanje izvršilnih in določenih upravnih zadev.

Sveti so postajali vse bolj političnoizvršilni organi, strokovno upravne zadeve pa so opravljal upravni organi, posebni samostojni organi ljudskega odbora, ki so pridobili posebno oblastno funkcijo.

Za vodenje upravnih zadev so ustanovili *tajništva* in *inšpektorate* v okrajnih upravnih, v občinskih pa *odseke*, *oddelke*, *uprave*, *direkcije*, *upravne zavode* in *komisije*, v večjih občinah pa tudi *tajništva*. Strokovna uprava ljudskega odbora pa je bila organizirana v oddelkih, tajništvih, odsekih.²²

Organizacijsko shema občinskega ljudskega odbora leta 1956

Upravni organi: 1963-1995

Z ustavo leta 1963 smo dobili *skupščine* kot edine organe oblasti tako na zvezni kot na re-

publiški in lokalni ravni. Do leta 1965 so bile občine podrejene okraju, nato pa direktno republiškim organom.

V šestdesetih letih sta se obseg in število občin stabilizirala. Leta 1964 je bilo 62 občin, enako leta 1994. Edina večja sprememba v tridesetletnem obdobju je bila povezava mariborskih občin v eno in nato spet združitev. Občine so ves ta čas delovale kot edini organi državne oblasti na lokalni ravni.

Občine so imele 80% nalog državne uprave in le 20% lokalne samouprave. Teritoriji občin so bili veliki in zato so za povezavo z naselji nastali *krajevni odbori* kot predstavniki lokalne samouprave in *krajevni uradi* kot organi občinske uprave.

Poleg teh so kot organe lokalne samouprave lahko ustanavljali *krajevne skupnosti (KS)*, ki so z ustavo 1974 bile uvedene kot ustavna obveznost.

Mesta, ki so bila razdeljena na občine (Ljubljana in Maribor), so po republiški ustavi leta 1963 bila obvezna ustanoviti mestni svet. Zadeve skupnega pomena za mesto je sedaj določal statut mesta in ne več statut okraja. Pristojnosti mestnega sveta so se povečale, nadaljnji korak v tej smeri pa je pomenil republiški zakon o mestih, ki so razdeljena na občine, marca 1964.²³ Dobili so predvsem pristojnosti na področju urbanizma, stanovanjsko-komunalnih zadev, notranjih zadev, prometa in zdravstva.

Ustavna dopolnila 1971 so pomenila dekoncentracijo politične oblasti in omejevanje vloge države. Nova ustava 1974 je želela vnesti samoupravljanje v vse sfere družbenega življenja. Občine niso bili samo oblastni organi, temveč tudi organi samoupravljanja. Da bi dosegli večjo stopnjo samoupravljanja, predvsem v negospodarskih dejavnostih, so v ustavi določili, da je potrebno ustanovljati samoupravne interesne skupnosti, s katerimi bi se omogočilo prenašanje funkcij državnih organov na samoupravno osnovo. Na podlagi ustavnih dopolnil 1971 so začele samoupravne skupnosti v družbenih dejavnostih (šolstvu, zdravstvu, kulturi, znanosti...). Dokončno je bil izdelan **sistem samoupravnih interesnih skupnosti (SIS)** z ustavo 1974.²⁴

Občina je ostala osnovna upravnoteritorialna enota vse do leta 1994, ko se je spremenil značaj novih občin, ki po tem letu niso več državni organi uprave, temveč postanejo nosilci lokalne samouprave. Občine so prenehale delovati kot organi državne uprave s sprejemom zakona o lokalni samoupravi 1993.²⁵ Njihove pristojnosti so se razdelile na *upravne enote*, ki so prevzele nekdanje državne naloge, in *občine*, ki so dobile pristojnosti iz lokalne samouprave.

²¹ Uradni list SRS, št. 43/46.

²² Šmidovnik, n.d., str. 119-122.

²³ Uradni list SRS, št. 11/64.

²⁴ Zgodovina Slovencev, Ljubljana 1979, str. 918.

²⁵ Uradni list RS, št. 72/93.

Nastalo je 58 upravnih enot.²⁶ Maja 1995 je bil sprejet zakon o prevzemu državnih funkcij, ki so jih do 31. decembra 1994 opravljali organi občin,²⁷ kjer so naštele liste upravne naloge, ki so jih upravne enote prevzele od občin. Po novem zakonu o ustanovitvi občin ter določitvi njihovih območij pa je nastalo 136 občin in 11 mestnih občin.²⁸

Pristojnost in organizacija

Z ustavo 1963 se je uveljavil nov (tretji) termin za občino, občina je postala temeljna družbenopolitična skupnost. Skupščine občin so postale edini nosilec državne oblasti. Občina je predvsem pridobila nove, manjše in obsežnejše gospodarske funkcije, deloma pa tudi večje in bolj samostojno razpolaganje s finančnimi sredstvi.

Za to obdobje so značilni razni poskusi decentralizirati oblast in jo prenesti na samoupravno osnovo. Da bi omejili državno oblast in jo prenesli na samoupravno osnovo, so v sedemdesetih letih začeli ustanavljati samoupravne interesne skupnosti.

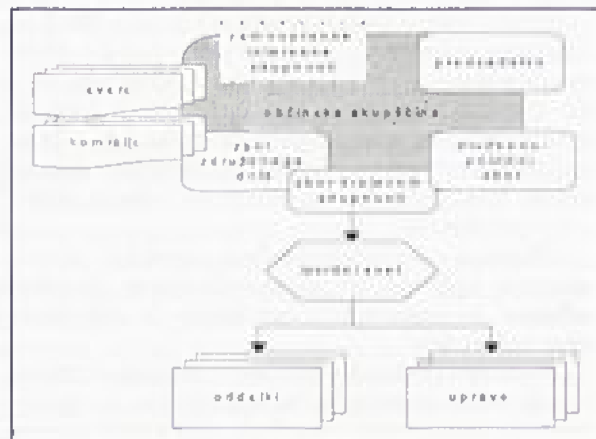
SIS so prevzele nekatere upravne naloge, predvsem naloge v zvezi s financiranjem raznih dejavnosti - izobraževanja, socialnega varstva, zdravstva itd. Prve samoupravne skupnosti so bile ustanovljene v skladu z XXI. ustavnim amandmajem 1971.²⁹ Na področju izobraževanja so že obstajale skupnosti skladno z zakonom o izobraževalnih skupnostih.³⁰ Pravno so bile konstituirane v letu 1974. Najbolj pogosto so samoupravne skupnosti ustanavljali na osnovi samoupravnih sporazumov, nekatere pa so bile ustanovljene z zakonom oziroma odločbo občine. Ustava SR Slovenije je imenovala tiste dejavnosti, ki so ustanovljale skupnosti. To so bile: področje vzgoje in izobraževanja, znanosti, kulture, zdravstva, socialnega varstva, pokojninsko in invalidsko zavarovanje, telesnokulturne dejavnosti, nato na področju nekaterih državnih podjetij - to je komunalna dejavnost, energetika, vodno gospodarstvo, promet in zveze, pa tudi na področju gozdarstva in kmetijstva.

Samoupravne interesne skupnosti so se organizirale na republiški, regionalni in občinski ravni ali pa se povezovale med seboj v zveze in združenja.³¹

Po ustavi 1963 so bili ukinjeni ljudski odbori in namesto njih so nastale skupščine občin (SO), ki so bile sestavljene iz dveh zborov. Sveti pa so dobili politično izvršilno nalogo in niso oprav-

ljali več strokovnoupravnih zadev. Ustanavljanje svetov ni bilo več obvezno.

Z ustavo 1974 uvedejo izvršni svet kot izvršilni organ skupščine, ki usmerja in usklajuje delo upravnih organov. Občinske skupščine sestavljajo trije zbori: zbor združenega dela, zbor krajevnih skupnosti in družbenopolitični zbor. Skupščina izvoli predsednika. Skupščine lahko ustanavljajo komisije, odbore in druga delovna telesa. Upravni organi so za svoje delo odgovorni skupščini in izvršnemu svetu. Uveljavi se delegatski sistem in samoupravljanje na vseh področjih upravljanja države.

Organizacijski shem obinske skupšine leta 1974

SEZNAM UPRAVNIH ORGANOV IN ZAKONOV, KI DOLOČAJO NJIHOVO TERITORIALNO PRISTOJNOST

Okrajni ljudski odbori, 1945-1947

4 okraja

celjsko, ljubljansko, mariborsko in novomeško okrajje in okrajno mesto Ljubljana
Zakon o upravnih razdelitvah federative Slovenije, Ur.l. SNOS in NVS, št. 33/45, 8. september 1945³²

Oblastni ljudski odbori, 1949-1951

1949: 3 oblasti

goriška, ljubljanska, mariborska
Zakon o ustanovitvi oblasti v LRS, Ur.l.LRS, št. 16/49, 13. maj 1949

1951: 1 oblast

goriška
Zakon o odpravi oblasti kot upravnoteritorialnih enot v LRS, Ur.l.LRS, št. 4/51, 23. januar 1951 (ukinjena v Ur.l.LRS, št. 9/51)

Okrajni ljudski odbori, 1945-1965

1945: 28 okrajev

/Celje in Maribor - pristojnost okraja/
Zakon o upravnih razdelitvah federative Slovenije, Ur.l. SNOS in NVS, št. 33/45, 8. september 1945

²⁶ Uradni list RS, št. 75/94.

²⁷ Uradni list RS, št. 29/95.

²⁸ Uradni list RS, št. 60/94.

²⁹ Uradni list SFRJ, št. 29/71.

³⁰ Uradni list SRS, št. 52/69.

³¹ Olga Mauser, Samoupravne interesne skupnosti in delegatski sistem, Prikazi in študije, št. 6-7, 1977.

³² Citiran je zakon, številka in datum Uradnega lista.

1948: 27 okrajev

Zakon o upravnii razdelitvi LRS, Ur.L.LRS, št. 9/48, 23. februar 1948

1952: 19 okrajev

Zakon o razdelitvi LRS na mesta, okraje in občine, Ur.L.LRS, št. 11/52, 19. april 1952

1955: 11 okrajev

Zakon o ohumčjih okrajih in občin v LRS, Ur.L.LRS, št. 24/55, 29. junij 1955

1957: 9 okrajev

Zakon o spremembi zakona o ohumčjih okrajih in občin v LRS, Ur.L.LRS, št. 25/57, 15. julij 1957

1958: 8 okrajev

Zakon o spremembi zakona o ohumčjih okrajih in občin v LRS, Ur.L. št. 17/58, 30. maj 1958

1963: 4 okraji

/Celje, Koper, Ljubljana, Maribor/
Zakon o ohumčjih okrajih in občin v SRS, Ur.L.SRS, št. 35/64, 3. december 1964
1. 1. 1963 (okrajne skupščine)

Mestni ljudski odbori, 1945- (1952) 1955

KNOO po mestih se imenujeja MNOO določa Odllok Predsedstva SNOS o krajih, okrajih in okružjih ter njihovih Narodno-svobodnih odborih, Ur.L. SNOS in NVS, št. 2/44, 21. maj 1944

MLO Ljubljana:

pristojnasi okrožja do 1947, nato glavno mesto Ljubljana (ukinjen 31. avgusta 1955)

MLO Maribor, Celje:

pristojnasi okraja:

MLO Celje (ukinjen, 26. marca 1954);

MLO Maribor (ukinjen 29. junija 1955)

MLO ostalih mest s pristojnostni kraja, število je v okviru krajev (ukinjen 1952)

Zakon o upravnii razdelitvi federativne Slovenije, Ur.L. SNOS in NVS, št. 33/45, 8. septembra 1945

Ljudski odbori mestnih občin, 1952-1955

1952: 44 mestnih občin

Zakon o razdelitvi LRS na mesta, okraje in občine, Ur.L.LRS, št. 11/52, 19. april 1952

1954: 45 mestnih občin

Zakon o spremembi zakona o razdelitvi LRS na mesta, okraje in občine, Ur.L.LRS, št. 13/54, 8. april 1954

48 mestnih občin

Zakon o razširitvi veljavnosti ustave, zakonov in drugih predpisov LRS na kopensku območje, Ur.L.LRS, št. 43/54, 4. november 1954

Mestni sveti, 1955-1969

2 mestna sveta

mestni svet Ljubljana (smutit okraju Ljubljana, 30. 7. 1955); mestni svet Maribor (smutit okraju Maribor) zakonska obveznost z Zakonom o mestih, ki sa razdeljeni na občine, Ur.L.SRS, št. 11/64, 2. april 1964

Četrtni ljudski odbori, 1945-1947

1945: 20 mestnih četrti

10 v Ljubljani,³³ 6 v Mariboru, 4 v Celju
Zakon o upravnii razdelitvi federativne Slovenije, Ur.L. SNOS in NVS, št. 33/45, 8. septembra 1945

1946: 16 mestnih četrti

avgusta 1946 ukinjene mestne četrti v Celju³⁴

1947: 10 mestnih četrti

24. 1. 1947

Rajonski ljudski odbori, 1947-1952

1947: 4 rajoni

v Ljubljani³⁵ že od aprila 1947, uzakonjeno šele 1948
Zakon o upravnii razdelitvi LRS, Ur.L.LRS, št. 9/48, 23. februarja 1948

1949: 7 rajonov

4 v Ljubljani, 3 v Mariboru
Zakon o spremembi in dopolnitvah zakona o upravnii razdelitvi LRS, Ur.L. št. 8/49, 1. marec 1949

8 rajonov

5 v Ljubljani, 3 v Mariboru

Zakon o spremembi in dopolnitvah zakona o upravnii razdelitvi LRS, Ur.L. št. 33/49, 25. oktober 1949

1950: 12 rajonov

5 v Ljubljani, 7 v Mariboru

Ukaz o spremembi imen in ulic mestni Mariboru in okraju Maribor-akalica ter o spremembi razdelitve mesta Maribor na rajone, Ur.L.LRS, št. 34/50, 14. november 1950

Krajevni ljudski odbori, 1945-1952

1945: 1544 krajev

Zakon o upravnii razdelitvi federativne Slovenije, Ur.L. SNOS in NVS, št. 33/45, 8. septembra 1945

1946: 1530 krajev

Zakon o upravnii razdelitvi LRS, Ur.L.LRS, št. 26/46, 3. april 1946

1119 krajev

Zakon o spremembi in dopolnitvah zakona o upravnii razdelitvi LRS, Ur.L.LRS, št. 62/46, 14. septembra 1946

1948: 1267 krajev

Zakon o upravnii razdelitvi LRS, Ur.L.LRS, št. 9/48, 23. februar 1948

1949: 1265 krajev

Zakon o spremembi in dopolnitvah zakona o upravnii razdelitvi LRS, Ur.L.LRS, št. 8/49, 1. marec 1949

1183 krajev

Zakon o spremembi in dopolnitvah zakona o upravnii razdelitvi LRS, Ur.L.LRS, št. 33/49, 25. oktober 1949

1136 krajev

Zakon o spremembi in dopolnitvah zakona o upravnii razdelitvi LRS, Ur.L.LRS, št. 35/49, 8. november 1949

³³ Razglas o obsegu in upravnii razdelitvi glavnega mesta Ljubljana, Ur. l. SNOS in NVS, št. 29/45, 25. avgust 1945.

³⁴ Podrobneje glej Vidnik, Celje, str. 129.

³⁵ Dolenc, n.d., str. 39.

1950: 1134 krajev³⁶

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o upravnih razdelitvi LRS, Ur.l.LRS, št. 20/50, 21. junij 1950

Občinski ljudski odbori, 1952-1963

1952: 371 občin

Od tega 44 mestnih občin

Zakon o razdelitvi LRS na mesta, okraje in občine, Ur. l. LRS, št. 11/52, 19. april 1952

374 občin

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o razdelitvi LRS na mesta, okraje in občine, Ur.l.LRS, št. 19/52, 9. julij 1952

1954: 375 občin

Zakon o spremembi zakona o razdelitvi LRS na mesta, okraje in občine, Ur.l.LRS, št. 13/54, 8. april 1954

384 občin

Zakon o razširitvi veljavnosti ustave, zakonov in drugih predpisov LRS na kaprska ohmačje, Ur.l.LRS, št.43/54, 4.november 1954

1955: 130 občin

Zakon o ohmačjih okrajih in občin v LRS, Ur.l.LRS, št. 24/55, 30. junij 1955

1957: 122 občin

Zakon o spremembah zakona o ohmačjih okrajih in občin v LRS, Ur.l.LRS, št. 25/57, 15. julij 1957

1958: 111 občin

Zakon o spremembah zakona o ohmačjih okrajih in občin v LRS, Ur.l.LRS, št. 34/58, 2. oktober 1958

92 občin

Zakon o spremembah zakona o ohmačjih okrajih in občin v LRS, Ur.l.LRS, št. 44/58, 30. december 1958

1959: 89 občin

Zakon o spremembah zakona o ohmačjih okrajih in občin v LRS, Ur.l.LRS, št. 17/59, 4. junij 1959

1960: 85 občin

Zakon o spremembah zakona o ohmačjih okrajih in občin v LRS, Ur.l.LRS št. 2/60, 21. januar 1960

93 občin

Zakon o spremembah zakona o ohmačjih okrajih in občin v LRS, Ur.l.LRS, št. 9/60, 10. marec 1960

Zakon o ohmačjih okrajih in občin v LRS (prečiščeno besedilo), Ur.l.LRS, št.37/60, 8. december 1960

1961: 75 občin

Zakon o spremembah zakona o ohmačjih okrajih in občin v LRS, Ur.l.LRS št. 3/61, 2. februar 1961

71 občin

Zakon o spremembah zakona o ohmačjih okrajih in občin v LRS, Ur.l.LRS, št. 14/61, 1. junij 1961

67 občin

Zakon o spremembah zakona o ohmačjih okrajih in občin v LRS, Ur.l.LRS, št. 18/61, 29. junij 1961

1962: 66 občin

Zakon o spremembah zakona o ohmačjih okrajih in občin v LRS, Ur.l.LRS, št. 32/61, 28. december 1961

1963: 62 občin

Zakon o spremembah zakona o ohmačjih okrajih in občin v LRS, Ur.l.LRS, št. 8/63, 28. marec 1963

Skupščine občin, 1963-1995

1964: 62 občin

Zakon o ohmačjih okrajih in občin v SRS, Ur.l.SRS, št. 35/64, 3. december 1964

1967: 60 občin

Zakon o združitvi morihorskih občin, Ur.l.SRS, št. 42/66, 29. december 1966 (zakon začne veljati s 1. januarjem 1967)

1982: 65 občin

Zakon o postopku za ustanovitev, združitve oziroma sprememba ohmačjn občin ter o ohmačjih občin, Ur.l.SRS, št. 28/80, 17. november 1980 (zakon začne veljati 1. aprila 1982)

1990: 62 občin

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o postopku za ustanovitev, združitve oziroma spremembo ohmačnja občin ter o ohmačjih občin, Ur.l.SRS, št. 38/89 (zakon začne veljati s 16. aprilom 1990)

Upravne enote, 1994

58 upravnih enot

Uredba o teritorialnem obsegu upravnih enot v RS, Ur.l.LRS, št. 75/94, 2. december 1994

Občinski sveti, 1994

136 občin in 11 mestnih občin

Zakon o ustanovitvi občin ter o določitvi njihovih ohmačij, Ur.l.LRS, 3. oktober 1994 (zakon začne veljati s 31. decembrom 1994)

Samoupravne interesne skupnosti, 1974-1990

1975: 568 SIS

1980: 899 SIS

1984: 943 SIS

1986: 858 SIS

1988: 960 SIS³⁷

Krajevne skupnosti, 1963 -

1965: 862 KS

1970: 919 KS

1975: 904 KS

1980: 970 KS

1986: 1039 KS

1988: 1150 KS³⁸

³⁶ Številke so vzete v Cerovac, n. št., str. 16.

³⁷ Statistični letopis RS, 1990, str. 62, podatki so vzeti na 2 leti; SIS-i so se ustanavljali s samoupravnimi sporazumi in ne z zakoni objavljenimi v Uradnem listu.

³⁸ Statistični letopis RS, 1990, str. 62, podatki so vzeti na 5 let.

ZUSAMMENFASSUNG

DIE VERWALTUNGSORGANE AUF LOKALER EBENE
1945-1995

Die Gründung des neuen jugoslawischen Staates im Jahre 1945 ist mit grundlegenden Veränderungen in der Organisationsform von Verwaltungsorganen auf lokaler Ebene verbunden. Zu Organen der Staatsmacht wurden Volksausschüsse, die nach dem hierarchischen Prinzip funktionierten. Charakteristisch für diesen Zeitabschnitt ist ein zentralisierter Staatsapparat. Es entstanden die Kreis-, Bezirks-, Stadt-, Orts- und Viertelvolksausschüsse, denen sich im Jahre 1947 noch die Rayonvolksausschüsse gesellten.

Aus dem Bestreben, die Zentralisierung zu mildern, wurden im Jahre 1952 die Gemeinden gegründet, die mit den Jahren an Bedeutung gewannen. Man gründete Gemeindevolksausschüsse, die im Jahre 1955 zu den wichtigsten Organen der Staatsmacht auf lokaler Ebene wurden. Die Kreisvolksausschüsse blieben bis zum Jahr 1965 den Gemeindevolksausschüssen übergeordnet, hielten jedoch ihre Befugnisse allmählich ein. Trotzdem kann behauptet werden, daß im Zeitabschnitt 1945-1965 die Kreise die stabilsten Organe der Staatsmacht auf lokaler Ebene waren.

Mit dem Jahr 1965 wurde die Gemeinde zum einzigen Organ der Staatsmacht auf lokaler Ebene, das seit 1963 durch die Gemeindeversammlung geleitet wurde. Die Gemeinden wurden 1994 aufgehoben, ihre staatlichen Befugnisse wurden von den übergeordneten Verwaltungsorganen übernommen. In demselben Jahr wurden neue Gemeinden gegründet, nicht mehr als staatliche Verwaltungsorgane, sondern als Organe der lokalen Selbstverwaltung.

SUMMARY

ADMINISTRATIVE BODIES AT THE LOCAL LEVEL
IN THE PERIOD 1945-1995

After the establishment of new Yugoslavia in 1945, the organisation of administrative bodies on the local level also changed fundamentally. The agencies representing the state administrative authorities became the people's agencies, which operated according to the principle of subordination. The period is characterised by a centralistic apparatus of the state. The regional, district, city's, town's, quarter's, and (in 1947) area's people's agencies were established.

As the state wished to decentralise its organisation, the bodies known as communes were established in 1952, which gained power steadily over the years. The communal people's committees were established, which in 1955 became the most important local authorities. Until 1965, the district's people's committees had higher jurisdiction than the communal people's committees, although they were throughout this period, slowly losing their competences. Still, in the period from 1945 to 1965, the districts were the most stable element of authority on the local level.

In 1965, the communes became the only authority on the local level. These were led by the communal assemblies from 1963 onwards. In 1994, the communes were abolished, and their competences transferred to administrative bodies. In the same year, the communes were re-established as municipalities. These are, however, no longer state administrative bodies, but carry out the functions of local self-management.

18 Laibach

Kaiser Josephsplatz

Cesarja Jožefa trg (sedaj Krekov in Vodnikov trg), pred 1900, razglednica, detajl,
Zgodovinski arhiv Ljubljana, Fototeka